

OPPGJØR OM NAZI-GULL OG HOLOCAUST-PENGER

Sveitsiske banker beriket seg

AUSCHWITZ: Formuen til jødene som vandret inn gjennom konsentrasjonsleirens port ble beslaglagt – og endte ofte i Sveits.

Foto: SCANFOTO

Påstandene om at banker i Sveits tjente seg rike på nazi-gull og arven etter Holocaust-ofrene belaster landets renommé som finanssentrum.

Aftenpostens korrespondent
ULF PETER HELLSTRØM

Zürich

Mange sveitsere reagerer på at hele nasjonen nærmest er satt på tiltalebenken, men i Bahnhofstrasse i Zürich går trafikken som normalt. På fortauene strømmer forretningsmenn, pendlere, turister og shoppingfolket forbi de eksklusive forretningene og varehusene.

Tallrike neonskilt reklamer for de store sveitsiske bankene og forsikringsselskapene – og vitner om at vi er i et av verdens største og mest lukkede finanssentre.

Symbol på velstand

Zürichs paradegate er et av de mest kjente symbolene på en velstand som har utløst beundring og misunnelse i resten av verden. I dette lille og vakre, men ressursfattige alpelandet er penger selve råstoffet som utgjør grunnmuren for velstanden.

Men bak fasadene i Zürich,

Bern, Basel og Genève har påstandene og anklagene fra utlandet utløst bekymring og engstelse.

Mediestormen om det sveitsiske bankvesenets forretninger med Hitler-regimet kan påvirke Sveits' rykte som tilfluktssted for private formuer og annen kapital fra resten av verden. Oppstyret kan i sin ytterste konsekvens røkke ved landets renommé.

Så sent som lørdag kom London-avisen Daily Telegraph med en artikkel om at kunst for flere titalls milliarder kroner som nazistene frarøvet jødene, ble smuglet inn i Sveits – og at mange malerier fremdeles befinner seg i landet.

Sprikende syn

Sveitserne diskuterer de nye opplysningene fra krigens dager livlig, men helst når de er for seg selv. Det offisielle Sveits, inkludert bankvesenet, uttrykker seg knapt og forsiktig. Personer i finans- og samfunnslivet som Aftenposten har snakket med, legger vekt på ulike forhold i oppgjøret med fortiden som nå omsider er i gang i Sveits:

– Påstanden om at det skal finnes tonnevis av nazi-gull i våre bankhvelv er ikke holdbar, sier talskvinne Silvia Matile i den sveitsiske bankforeningen, Schweizerische Bankiervereinigung, i Basel.

– Vi har fått rundt 700 fore-

spørsler fra personer i utlandet som vil ha hjelp til å finne frem til konti i sveitsiske banker. Jakten etter slike konti fortsetter, men jeg har liten tro på at vi finner herreløse milliarder, sier de sveitsiske bankenes ombudsmann Hanspeter Häni.

Mangelfull kartlegging

– Den sveitsiske regjeringens bestrebelser på å kartlegge transaksjonene under og like etter krigen går ikke langt nok. Lovforslagene som er til behandling, inneholder ingen sanksjoner mot pensjonerte banksjefer som nekter å snakke med granskerne. Og vi er henvist til å stole på bankenes egne undersøkelser, sier advokat Herbert Winter i Zürich.

Han har de siste 18 månedene fått en rekke utenlandske klienter. Ofte er det jødiske familier som ber om hjelp.

– For meg er det et sentralt spørsmål hva forhandlerne visste da de allierte og Sveits i Washington etter krigen ble enige om hvor mye som skulle overføres av nazi-penger fra Sveits til de allierte. Hva slags opplysninger hadde de allierte forhandlerne? spør journalist Beat Brenner, en av medarbeiderne i den ansette avisen Neue Zürcher Zeitung som følger saken.

– Sveits har problemer med å håndtere dette mørkeste kapitlet i sin lange historie. Nå

må man betale regningen for at man ikke har tatt dette oppgjøret med fortiden. Lovendringene som trolig blir vedtatt før årsskiftet, tar sikte på en granskning av alle forholdene rundt Sveits' rolle under krigen. Det vitner om at en ny holdning er i ferd med å få gjennomslag. Det er i tråd med kravene fra venstresiden i sveitsisk politikk, sier den unge advokaten og sosialdemokraten Paul Rechsteiner, som sitter i nasjonalforsamlingen.

Mange sveitsere hevder med rette at de fleste opplysningene om handelen med Nazi-Tyskland har vært kjent gjennom historiske arbeider og en rapport om gullforretningene med nazistene fra den sveitsiske nasjonalbanken i 1984. Og også kritikere som advokaten Winter og politikeren Rechsteiner minner om at de sveitsiske bankene allerede så tidlig som i 1962 fant frem til herreløse millioner av franc.

Motstrebbende reform

Ombudsmann Hänis arbeid er et eksempel på at bankvesenet motstrebbende har gjort det enklere for personer i utlandet å finne frem til mulige verdier i Sveits.

Fra i år kanaliserer Häni slike forespørsler videre til hundrevis av banker for et overkommelig gebyr på 100 sveitsiske franc, eller 520 kro-

ner. Tidligere måtte etterlatte etter Holocaust-ofre og andre gå til hver enkelt bank, som dessuten opererte med skyhøye gebyrer for å gjennomføre interne undersøkelser som ofte ikke ga noe resultat.

Brev fra krigen

Inntrykket av at det internasjonale presset har drevet det sveitsiske bankvesen fra skanse til skanse ble forsterket sist torsdag. Finansavisen Cash omtalte en ømtålig korrespondanse mellom to av bankens direktører etter krigen. Den tyder på at direktørene allerede under krigen visste at de egentlig var innblandet i hvitvasking av stjålet nazi-gull fra blant annet Belgia.

Samme dag offentliggjorde den sveitsiske banken korrespondansen. Saken kan få et etterspill hvis den belgiske stat anmelder krav overfor Sveits.

Oppgjøret om forretningene under krigen kan bli en trussel mot sveitsernes selvbilde: Var det de sveitsiske soldatene som dag etter dag holdt vakt ved Rhinen og andre grenseområder som bremset Hitlers krigsmaskin? Eller må de anonyme bankerene få det meste av æren for at det lille landet unngikk tysk okkupasjon og forble en fredens øy i krigens Europa?